

ROBERT LOUIS
STEVENSON

DR. JEKYLL
VE MR. HYDE

VE DİĞER FANTASTİK ÖYKÜLER

Çeviri: DUYGU AKIN

ROBERT LOUIS STEVENSON

DR. JEKYLL
VE MR. HYDE

VE DİĞER FANTASTİK ÖYKÜLER

Can Klasik

Dr. Jekyll ve Mr. Hyde ve Diğer Fantastik Öyküler, Robert Louis Stevenson

İngilizce aslından çeviren: Duygu Akın

The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales of Terror

© 2012, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2012

9. basım: Ağustos 2023, İstanbul

Bu kitabın 9. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Seçkin Selvi

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No.17/1 Oda:1

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-4318-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ROBERT LOUIS STEVENSON

DR. JEKYLL
VE MR. HYDE
VE DİĞER FANTASTİK ÖYKÜLER

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Duygu Akın

♥can

Robert Louis Stevenson'ın Can Yayınları'ndaki diğerk kitabı:

Define Adası, 2021

ROBERT LOUIS STEVENSON, 1850'de Edinburgh'da doğdu. Hukuk öğrenimi görmesine karşın hiç avukatlık yapmadı ve yaşamını edebiyata adadı. İkiyüzlü ve acımasız bulunduğu burjuva yaşamına karşı çıkarak bohem bir yaşamı seçti. Yayımlanan ilk eseri İskoçya'daki Presbiteryen Ulusal Ant örgütüne yakınlığını yansıtan *Pentland Ayaklanması* oldu. *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde*'in yanı sıra başlıca eserleri, *Define Adası*, *Prens Otto*, *Çocuğun Şiir Bahçesi*, *Kaçırılan Çocuk*, *Kara Ok*, *Şişedeki Cin*'dir. 1894'te Samoa'da beyin kanamasından öldü.

DUYGU AKIN, 1969'da Diyarbakır'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Daha sonra British Council'in düzenlediği "British Cultural Studies" adlı yüksek lisans programına başladı ve burs kazanarak bu programı, İngiltere'deki Warwick Üniversitesi'nde tamamladı. Neil Jordan, Robert Schnakenberg, Bethanne Patrick, John Thompson, Paul Lunde, Andrew Robinson, Oscar Wilde, Mary Shelley, Peter Ackroyd gibi pek çok yazarın eserlerini Türkçeye kazandırdı.

Katherine de Mattos'a¹

Fenadır çözmek Tanrı'nın buyurduğu bağları;
Ama değil miyiz ki hâlâ fundalıkla rüzgârın çocukları,
Evden uzakta, ah, hâlâ seninle benim adıma
Salınıyor katırtırnağı usulca, Kuzey kırlarında.

1. Robert Louis Stevenson'un kuzeni. (Ç.N.)

İçindekiler

Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	13
Ceset Hırsız1	95
Olalla	121

DR. JEKYL VE MR. HYDE

Kapının hikâyesi

Avukat Mr. Utterson, asla bir gülüşle aydınlanmayan katı bir çehreye, kıt ve mahcup bir hitap tarzına, geri kalmış bir hassasiyete sahip, uzun, sıska, cansız, sıkıcı ama her nasılsa sevilen bir şahsiyetti. Arkadaş toplantılarında, şarabın keyfine vardığı zamanlarda, bakışlarında son derece insani bir şey belirirdi. Konuşmasına hiç yansımaya da, sadece yemeklerden sonra çehresinde şekillenen gizli sembollerde değil, daha çok ve daha belirgin olarak gündelik eylemlerde kendini belli eden bir şeydi bu. Kendisine karşı epey hoşgörüsüzdü Mr. Utterson; kaliteli şaraba olan düşkünlüğünü köreltmek için yalnızken cin içerdi ve çok sevdiği halde yirmi yıldır tiyatro kapısından içeri adımını atmamıştı. Ne var ki başkalarına karşı herkesçe onaylanmış bir hoşgörüyü sahipti. Kimi zaman başkalarının kabahati olan o güçlü ihtiras karşısında gıptayla karışık bir hayret duyar, en olmadık durumlarda bile ayıplamak yerine yardıma meylederdi. “Kabil’in sapkınlığına şapka çıkarıyorum,” demişti bir defasında, tuhaf bir şekilde, “kardeşimin kendi usulüyle şeytana uymasına izin veririm ben.” Karakterinin bu yönü yüzünden çoğu zaman yokuş aşağı giden insanların hayatında kalan son saygın şahsiyet, olumlu tesir yaratacak son kişi olmaktan kurtulamazdı. Yanına varmaktan

vazgeçemedikleri sürece de, böylelerine karşı tavırlarında en ufak bir değişim emaresi belirmezdi.

Şüphesiz onun için zor bir şey değildi bu, ne de olsa en basit ifadeyle, duygularını belli etmeyen biriydi. Dostlukları bile, benzeri bir iyi mizaç üstüne kurulmuş gibiydi. Dost çevresini talihin elinden çıktığı haliyle kabullenmek ancak mütevazı insanın özelliğidir ve Avukat'ın tarzı da aynen buydu. Dostları ya kendi kanından insanlar ya da uzun süredir tanıdığı kişilerdi. Düşkünlük duyduğu şeylerse tıpkı sarmaşıklar gibi, zamanın bir ürünüydü; nesnenin kendisine olan bir eğilimin değil. İşte onu, uzaktan akrabası ve şehrin tanınmış siması Mr. Richard Enfield'la birleştiren bağ da, hiç şüphesiz buydu. İki adamın birbirlerinde ne buldukları ya da ne gibi bir ortak yanları olduğu, pek çoklarının akıl sır erdiremediği bir konuydu. Onlara pazar yürüyüşlerinde rastlayanlar, birbirleriyle hiç konuşmadıklarını, son derece donuk göründüklerini, bir dostla karşılaştıklarında ise bariz şekilde rahatladıklarını söylerdi. Tüm bunlara rağmen iki ahbab bu kısa gezintilere büyük önem verir, onları her haftanın gözbebeği addeder, gezintileri sekteye uğramasın, diye sadece keyif verici faaliyetleri rafa kaldırmakla kalmaz, işle ilgili çağrılar da kulak arkası ederlerdi.

İşte bu gezintilerden birinde, iki ahbabın yolu tesadüfen Londra'nın işlek bir kesiminde yer alan, arka sokaklardan birine düştü. Dar ve sessiz denebilecek bir sokaktı burası ama hafta arası giderek gelişen bir ticarete sahne olurdu. Sokak sakinleri, görünüşe göre hali vakti yerinde, vaziyeti daha da iyileştirme konusunda rekabet içindeki kimselerdi ve kazançlarının fazlasını aşna fişneye ayırıyorlardı. Bu yüzden de dükkân önleri, tüm semt boyunca sıra sıra dizilmiş, güler yüzlü satıcı kadınlar misali, davetkâr bir havayla öne çıkıyordu. Göz alıcı hoşlukların perdelendiği ve geçişin nispeten azaldığı pazar gün-

leri bile bu sokak, sönük muhitine kıyasla, ormandaki bir yangın gibi parlıyor; yeni boyanmış kepenkleri, cilalı levhaları, genel temizliği ve kayda değer canlılığıyla ziyaretçilerinin dikkatini çekiyor, gözünü gönlünü açıyordu.

Sokakta, doğu yönünde ilerlerken sol tarafta, köşelerden birine iki kapı mesafede, bir avlunun araya girmesiyle birlikte gidiş hattı kesintiye uğruyordu ve tam bu noktada, meşum bir blok, çatısını sokağa doğru uzatıyordu. İki katlı bu yapının, penceresi dahi olmayan alt katında tek bir kapı; rengi solmuş bir duvarın belirlediği üst katında ise kör bir cepheden başka bir şey yoktu. Binanın tüm hatlarına uzatmalı, bakımdan yoksun bir ihmalkârlığın izleri nüfuz etmişti. Ne zili ne de tokmağı olan kapıysa yıpranmış, rengini kaybetmişti. Berduşlar besbelli kapının girintisini mesken tutup duvarlarda kibritler çakmış, çocuklar merdivenlere dükkân açmış, öğrencinin biri bıçağını pervazlarda denemişti. Üstelik görünüşe bakılırsa hemen hemen bir nesildir bu gelişigüzel ziyaretçileri kovalamak veya yarattıkları tahribatı onarmak üzere buralara adım atan da olmamıştı.

Mr. Enfield ile Avukat, sokağın karşı tarafındaydılar, ama bina girişinin karşısına vardıklarında, Mr. Enfield bastonunu kaldırıp işaret etti. “Şu kapı hiç dikkatini çekti mi?” dedi. Dostundan olumlu yanıt alınca da, “O kapı benim zihnimde çok tuhaf bir hikâyeye bağlantılıdır,” diye ekledi.

“Sahi mi?” dedi Mr. Utterson, ses tonunda hafif bir değişikliklerle, “Nasıl bir hikâye?”

“Şöyle,” dedi Mr. Enfield, “kara bir kış günü, saat üç civarı, dünyanın bir ucundan evime dönüyordum ve yolum şehrin, sokak lambalarından başka görülecek hiçbir şeyi olmayan bir yerine düştü. Sokak sokak ilerliyorum, herkes uykuda, yürüdükçe yürüyorum, her yer geçit resmine hazırlanmışçasına aydınlatılmış ve her yer kilise gi-

bi bomboş. Nihayet, hani insan etrafı dinler dinler de gözleri artık bir polis aramaya başlar ya, işte aynen öyle bir ruh haline girdim. Tam o anda iki kişi gördüm. Bunlardan biri doğu istikametinde, düzgün bir kaldırımında uçar adımlarla yürüyen, ufak tefek bir adamdı; diğeriye anacaddeyi kesen sokaktan aşağı var gücüyle koşan, sekiz-on yaşlarında bir kız çocuğu. Efendim, bu ikisi pek tabii ki köşede çarpıştılar. İşte ondan sonra olayın korkunç kısmı vuku buldu; adam büyük bir soğukkanlılıkla kızın üstüne basıp geçti ve onu yerde çığlık çığlığa bıraktı. Anlatınca kulağa öyle etkileyici gelmiyor ama izlemesi hakikaten pek bir fenaydı. Adam öyle insana falandan benzemiyordu, Juggernaut¹ gibi bir şeydi. Ona sesimin son perdesiyle seslendim, tabana kuvvet koşturmayı başladım ve bu beyefendiyi yakasından yakaladığım gibi tutup çığlıklar atan kızcağızın etrafına toplanmış kalabalığın yanına getirdim. Beyefendi gayet sakindi ve hiç direnç göstermedi; ama bana öyle çirkin bir bakış fırlattı ki vücudumdan bir anda soğuk terler boşanıverdi. Etrafa toplananlar kızın aile fertleriydi ve çok geçmeden haber salınan doktor da çıkageldi. Doktora bakılırsa kızcağızın korkmaktan öte pek bir şeyi yoktu. Eh, hal böyle olunca iş orada bitti sanırsın ama ortada bir tuhafılık vardı. Kızın üstüne basıp geçen o beyefendiden görür görmez tiksini miştim tabii ki. Ee, doğal olarak kızın ailesi de tiksini mişti; ama asıl dikkatimi çeken doktorun hal ve tavıydı. Yaşı ya da görünümüyle dikkat çekici bir yanı olmayan, ağır Edinburgh aksanlı, odun gibi duygusuz, alelade bir şahıstı. Efendim, sözün kısası senin benim gibi bir adamdı. Ancak yakaladığım kişiye ne zaman baksa sanki onu öldürme arzusuyla beti benzi atıyordu. Ben onun aklın-

1. Bir Hindu tanrısı. Bu tanrıya tapınanların, geçit töreninde kendilerini tanrının tasvirini taşıyan taşıtın önüne atarak bağlılıklarını gösterdikleri söylenir. (Ç.N.)

dan geçeni nasıl anladıysam o da benim aklımdan geçeni anlamıştı ve tutsağı öldürmek gibi bir şey söz konusu olmadığından, biz de yapabileceğimiz en iyi şeyi yaptık. Beyefendiye, gerekirse olayı bir skandala dönüştürüp ismini Londra'nın bir ucundan ötekine dek lekeleyebileceğimizi söyledik. Ne kadar dostu, ne kadar saygınlığı varsa, hepsini kaybetmesi için elimizden geleni ardımıza koymayacağımızı anlattık. Bir yandan böyle kızılca kıyameti koparıırken bir yandan da kadınları adamdan olabildiğince uzak tutuyorduk çünkü hepsi Harpyalar¹ gibi hiddete kapılmıştı. Ömrümde böyle nefret dolu çehreler görmemiştim. Adamsa kapkaranlık, alaycı soğukkanlılığıyla, hatta sanırım biraz da korkuyla ortamında duruyor ama tıpkı bir şeytan gibi hiç renk vermiyordu. 'Bu kazadan kâr temin etmekse amacınız,' dedi, 'elimden bir şey gelmez elbet. Her centilmen hadise yaratmaktan kaçınır,' diye ekledi. 'Neyse kafanızdaki tutar, söyleyin,' dedi. Adamdan çocuğun ailesi için yüz pound kadar kopardık. Fırsat bulsa biraz diretecekti ama başına dert açabileceğimiz hissine kapılmış olmalı ki razı geldi. Sıra parayı almaya geldi. Peki, nereye götürdü bizi dersin? O kapının olduğu yere! Cebinden bir anahtar çıkardı, içeri girdi ve az sonra on poundluk altınla ve kalanı için de Coutts bankasına ait, hamiline yazılmış ve hikâyemin esas noktalarından biri olduğu halde şu an söyleyemeyeceğim isimle imzalanmış bir çekle geri döndü. Ancak şu kadarını söyleyeyim ki, gayet iyi bilinen ve pek çok defa basılmış haliyle karşımıza çıkmış bir isimdi bu. Çekte yazan tutar yüksek olsa da, altındaki imza ondan çok daha fazlasına kefil olabilecek nitelikteydi; tabii hakiki ol-

1. Harpyalar, eski Yunan mitolojisinde Thaumasa ile Elektra'nın üç kızını top luca belirten isimdir. Siren'lere benzeyen bu kanatlı ifritler, fırtınaların ve ölümün sembolü sayılırlardı. (Ç.N.)

duğu sürece. Cesaretimi toplayıp beyefendiye tüm bunların epey şüphe uyandırıcı olduğunu, normalde kimse- nin sabahın dördünde bir mahzen kapısından girip de elinde başka bir adamın imzasını taşıyan yüz poundluk çekle dışarı çıkamayacağını söyledim. Fakat beyefendi son derece rahat ve hor gören bir tavır içindeydi. ‘Müs- terih olun,’ dedi, ‘banka açılıncaya kadar yanınızda du- rup çeki kendi ellerimle bozduracağım.’ Bunun üzerine doktor, çocuğun babası, beyefendi ve ben, hep birlikte yola çıktık ve o geceyi benim evimde geçirdik. Ertesi sa- bah kahvaltı ettikten sonra yine hep birlikte bankaya gittik. Çeki ben ellerimle teslim ettim ve sahte olduğu yönünde ciddi şüphelerim olduğunu belirttim. Oysa yoktu böyle bir şey. Çek hakikiydi.”

“Cık cık cık,” dedi Mr. Utterson.

“Görüyorum ki sen de benim gibi düşünüyorsun,” dedi Mr. Enfield. “Evet, pek fena bir hikâye bu. Ne de olsa benim adam, kimsenin yanına yanaşmak istemeye- ceği, sahiden de lanet olası biriydi; ama çekte imzası yer alan şahıs, centilmenlik timsali, hem de şöhretli (ki öyle olması daha da feci) ve hayır yapan bir kişiydi. Bir tür şantaj vardı belki de işin içinde. Birkaç gençlik kabahati- ne karşılık ağır bir bedel ödeyen, dürüst bir adam söz konusuydu belki. O kapının olduğu yere de sonuçta “Şantaj Evi” ismini taktım zaten. Gerçi, gördüğün üzere, bu bile olup biteni açıklamaya yetmiyor,” diye ekledi ve bu sözlerle birlikte derin bir düşünceye daldı.

Az sonra Mr. Utterson’ın ani bir sorusuyla dalgınlı- ğından sıyrıldı: “Peki, o çeki bozduran kişinin orada yaşa- yıp yaşamadığını bilmiyor musun?”

“Yaşıyor olması hayli muhtemel, öyle değil mi?” diye cevapladı soruyu Mr. Enfield. “Ama ben, onun adre- sini bir şekilde fark etmiştim ve başka bir yerde, bir mey- danda yaşadığını hatırlıyordum.”

“O kapının olduğu yeri hiç sorup soruşturmadın mı peki?” dedi Mr. Utterson.

“Hayır, efendim: Bir hassasiyetim vardır benim,” yanıtı geldi Mr. Enfield’den, “soru sorma konusuna çok katı yaklaşırım; kıyamette sorguya çekilmeye benzetirim bunu. Bir soru sormak, bir taşı yerinden oynatmak gibidir. Siz tepede sessiz sedasız otururken taş yuvarlanmaya başlar ve başka taşları da beraberinde sürükler. Bir bakmışsınız gelmiş, evinin arka bahçesinde sessiz sedasız oturan (aklınıza en son gelecek) ihtiyarın kafasına çarpmış, ondan sonra bütün aile ismini değiştirmek zorunda kalmış. Hayır, efendim, bir kuralım var benim: Durum ne kadar müşkül görünüyorsa o kadar az soru sor.”

“Çok da güzel bir kural,” dedi Avukat.

“Fakat o yeri kendim gidip inceledim,” diye sözüne devam etti Mr. Enfield. “Ev demeye bin şahit ister doğrusu. Bildiğimizin dışında bir kapısı yok ve bildiğimiz kapıdan girip çıkan da, maceramın kahramanı olan beyefendiden başka kimse değil. Birinci katta avluya bakan üç pencere var, zemin katta hiç pencere yok. Ancak mevcut pencereler de daima kapalı ve temiz. Bir de çoğu zaman dumanı tüten bir baca var; demek ki içeride yaşayan da var. Yine de emin olmak zor, çünkü o avluya bakan binalar öyle bitişik nizam ki, hangisinin nerede bitip nerede başladığı belli değil.”

İkili bir süre sessizlik içinde yürüdü; ardından Enfield Utterson’a yine, “O kuralın pek güzelmiş,” dedi.

“Evet, bence de öyle,” diye karşılık verdi Enfield.

“Ancak yine de,” diye konuşmayı sürdürdü Avukat, “sormak istediğim bir şey var. Çocuğun üstüne basıp geçen beyefendinin ismini öğrenmek istiyorum.”

“Eh,” dedi Mr. Enfield, “söylememin bir zararı olacağını sanmıyorum doğrusu. Beyefendinin adı, Hyde’dı.”

“Hmm!..” dedi Mr. Utterson, “Peki, görünümü nasıldı?”

“Tarifi kolay değil. Görünümünde bir tuhaflık vardı; insanı rahatsız eden, hatta düpedüz tiksindiren bir tuhaflık. Böylesine sevimsiz biriyle hiç karşılaşmamıştım ama yine de neden öyle göründüğünü bilemiyorum. İnsanda ciddi bir şekil bozukluğu taşıyormuş izlenimi uyandırıyor; ama tam olarak ne olduğunu söyleyemiyorum. Sıradışı bir görünümü vardı fakat nesi sıradışıydı, anlatamıyorum. Yok, efendim, bir türlü nereye koyacağını bilemiyorum; tarif edemiyorum o adamı. Üstelik hafızamdan silindiğinden de değil çünkü görüntüsü şu an bile gözlerimin önünde.”

Mr. Utterson yine bir süre sessizlik içinde ve besbelli derin düşüncelere dalmış halde yürüdü. “Bu beyefendinin anahtar kullandığından emin misin?” dedi, sonunda.

“Yapma ama sevgili dostum,” diye itiraz etti Mr. Enfield, büyük bir şaşkınlıkla.

“Evet, biliyorum,” dedi Utterson, “tuhafına gidiyordur bu sorular. Mesele şu ki, sana diğer tarafın ismini sormuyorsam zaten bildiğimdendir. Gördüğün gibi Richard, hikâyenin sonuna geldin artık. Eğer sözünü ettiğim konuda tam anlamıyla hatasız konuşmadıysan şimdi düzeltsen iyi olur.”

“Keşke beni bildiklerin konusunda önceden uyardıydın,” diye karşılık verdi Enfield, biraz surat asarak. “Ancak senin deyişinle ‘hatalı’ konuşmadım. Adamın gerçekten anahtarı vardı; dahası, hâlâ da var. Bir hafta kadar önce o anahtarı kullandığını gördüm.”

Mr. Utterson derin bir nefes aldı ama tek kelime etmedi. Genç dostu ise yeniden konuşmaya başladı. “İşte ağzını açma konusunda bana bir ders daha,” dedi. “Düşük çenemden utanç duyuyorum şu an. Gel seninle anlaşalım ve bu konuya bir daha hiç değinmeyelim.”

“Yürekten el sıkışırım bunun için, Richard,” dedi Avukat.

Mr. Hyde'ın peşinde

O akşam Mr. Utterson, bekâr hayatı sürdüğü evine büyük bir kederle döndü ve hiçbir keyif almadan akşam yemeğini yedi. Pazar günleri akşam yemeğinden sonra sömine başına oturup mahalle kilisesinin çanı gece yarısını çalınca dek kitap sehпасına yerleştirdiği basmakalıp ilahî metinlerden birini okumak âdetiydi. Çan sesini duyduktan sonra büyük bir ağırbaşlılık ve minnet içinde yatmaya giderdi. Ne var ki o gece sofraya toplanır toplanmaz bir mum alıp çalışma odasına geçti. Odada kasanı açtı ve kasanın en gizli bölmesinden, üstünde “Dr. Jekyll'ın Vasiyeti” yazan bir zarf çıkardı. Sonra da karamsar bir çehreyle oturup zarfın içindeki belgede yazılanları okumaya başladı. Vasiyet elyazısıyla yazılmıştı; çünkü Mr. Utterson, şimdi tamamlandığı için sorumluluğunu üstlense de, hazırlanması sırasında bu belge için yardım eli uzatmayı reddetmişti. Vasiyete göre MD (tıp doktoru), DCL (medeni hukuk doktoru), LLD (Hukuk Doktoru), FRS (Kraliyet Cemiyeti üyesi) vb. Dr. Henry Jekyll'ın vefatı halinde tüm mal varlığı, dostu ve vârisi Edward Hyde'a devredilecekti. Ancak Dr. Jekyll'ın, “üç ayı aşan bir süre boyunca ortadan kaybolması veya açıklanamaz yokluğu” halinde sözü edilen Edward Hyde, Doktor'un hane üyelerine yapılacak küçük miktardaki ödemeler dışında herhangi bir yükümlülük veya sorumluluktan bağımsız olarak ve hiçbir gecikme olmaksızın, adı geçen Henry Jekyll'ın yerini alacaktı. Bu belge uzun zamandır Avukat'ın canını sıkmaktaydı. Onu hem bir avukat olarak hem de fanteziye giren şeyleri edepsizlik gibi gören ve hayatın makul, mantıklı, geleneklere uygun yönlerini seven biri olarak rencide ediyordu. Bugüne dek öfkesini kabartan şeyse Mr. Hyde'a dair hiçbir bilgi sahibi olamayıştıydı. Oysa şimdi, kaderin bir cilvesiy-

le, bilgi edinmişti. Bu ismin sadece hakkında daha fazla bilgi edinemeyeceği bir isim olması yeterince kötü değilmiş gibi, şimdi bir de nahoş niteliklerle ilişkilendirilmesi söz konusuydu. Ve bunca zamandır görüşünü engelleyen parçalı, seyrek sis bulutu dağıldığında, ortaya aniden belirgin bir canavar tasviri çıkmıştı.

Sevimsiz belgeyi yeniden kasaya yerleştirirken, “İlk başta bunun delilik olduğunu düşünmüştüm,” dedi Utterson, “oysa şimdi bir kepezelik olduğundan korkmaya başladım.”

Bu sözlerin ardından elindeki mumu üfledi, üstüne kalın bir palto geçirdi ve tıbbın kalesi Cavendish Meydanı'na doğru yola çıktı. Dostu, muhterem Dr. Lanyon'ın evi, bu meydandaydı ve Doktor, sayısı kabarık hastalarını yine burada kabul ediyordu. “Bir bilen varsa o da Lanyon'dır,” diye düşünmüştü Avukat.

Utterson'ı gayet iyi tanıyan vakur kâhya onu içeri buyur etti ve hiçbir gecikmeye maruz bırakmadan doğruca Dr. Lanyon'ın tek başına şarabını içmekte olduğu yemek salonuna aldı. Doktor bir tutam saç vaktinden önce ağarmış, tavırları taşkın ama kararlı, candan, sıhhatli, çevik, kırmızı yüzlü bir adamdı. Mr. Utterson'ı görünce koltuğundan fırladığı gibi onu iki elini sıkarak karşıladı. Kendine özgü sıcakkanlılığı göze abartılı görünse de, samimi duygulara dayalıydı. Ne de olsa kendilerine ve birbirlerine saygı duyan Avukat'la Doktor, yüksek öğrenim öncesi ve sonrasında arkadaşlık etmiş eski dostlardı ve ender rastlanır bir şekilde birbirlerinin dostluğundan keyif alırlardı.

Biraz havadan sudan sohbet ettikten sonra Avukat lafı, tüm sevimsizliğiyle aklını meşgul eden konuya getirdi.

“Tahminimce Lanyon,” dedi, “seninle ben Henry Jekyll'in en eski arkadaşlarıyızdır, öyle değil mi?” dedi.

Dr. Lanyon kıkırdarak, “Keşke daha genç arkadaş-

ları olsaydık,” diye karşılık verdi. “Öyledir herhalde. Ee, ne olmuş? Pek görmüyorum ben artık onu.”

“Sahi mi?” dedi Utterson. “Sizi bağlayan ortak bir mesele yok muydu?”

“Vardı,” diye cevap verdi Doktor, “ama on yıl kadar önce Henry Jekyll’i fazlaca tuhaf bulmaya başladım. Adam giderek yanlışa düşmeye başladı, daha doğrusu kafasında yanlışa düştü. Elbette ki dedikleri gibi ‘eski günlerin hatırına’ onunla hâlâ ilgileniyorum ama adamı artık pek nadir görüyorum. Onunki gibi ilme aykırı zıvalıklar,” diye ekledi Doktor, rengi aniden mora dönerek, “Damon ile Pythias’ın¹ bile arasını açar.”

Bu küçük öfke hali, Mr. Utterson’ın içine bir anlamda su serpti. “Demek sadece bilimsel bir konuda fikir ayrılığına düşmüşler,” diye düşündü ve (gayrimenkul devir işlemleri haricinde) hiçbir bilimsel tutkusu olmayan biri olarak, “Daha kötü bir şey değilmiş neyse ki,” diye ekledi. Dostuna kendini toparlaması için birkaç saniye verdikten sonra sormaya niyetlendiği soruyu sordu: “Sen hiç onun hamilik yaptığı birine rastladın mı? Hyde diye birine?”

“Hyde mı?” dedi Lanyon. “Hayır, hiç duymadım öyle birini. Görüştüğümüz zamandan beri.”

İşte koskoca, kapkaranlık yatağına dönen Avukat’ın yanında getirdiği bilgi bu kadarcıktı. Sabahın erken saatleri ilerleyinceye dek, yatağında bir sağa bir sola dönüp durdu Avukat. O gece, harıl harıl işleyen zihni için hayli rahatsız bir gece olmuştu. Zifirî karanlıkta işleyen, soruların hücumuna uğrayan zihni için...

Evine son derece yakın olan kilisenin çanları altıyı

1. Klasik Yunan efsanesine göre Syrakusa tiranı Dionysios, Pythias’ı ölüme mahkûm eder, Pythias tamamlanması gereken önemli bir işi olduğunu söyleyerek, kendisi dönünceye kadar yerine arkadaşı Damon’u bırakmayı önerir. Gelmeyecek olursa Damon idam edilecektir. Ama Pythias son dakikada geri gelince Dionysios ikisinin de canını bağışlar. (Y.N.)

vurduğunda, Mr. Utterson'ın kafası hâlâ malum problemle meşguldü. Bu problem şimdiye dek onun sadece entelektüel yanını etkilemişti; ama artık hayal gücü de devreye girmiş, daha doğrusu esir alınmış durumdaydı. Gecenin karanlığında, perdeleri çekili odada bir sağa bir sola dönerek yatarken, Mr. Enfield'in anlattığı hikâyeyi, birbirini takip eden ışıklandırılmış resimler gibi gözlerinin önünden geçiriyordu. Gecenin karanlığında kocaman sokak lambalarıyla aydınlatılmış şehri düşünüyordu; hızlı adımlarla yürüyen bir adam silueti ile Doktor'un evinden öteye doğru koşan bir kız çocuk... Bu ikisinin yolları kesişiyor ve Juggernaut bozması adam, çocuğu yere devirip çığlıklarına kulak asmadan üstüne basıp geçiyor. Sonra zengin bir malikânenin bir odası canlanıyordu gözlerinin önünde. Arkadaşı bu odada yatmış, rüyalarına gülümseyerek uyurken, odanın kapısı açılıyor, yatağın perdesi çekilip açılıyor, uyuyan uyandırılıyor ve o da ne! Yanı başında hakların devredildiği adamın silueti dikiliyor ve gecenin o vaktinde bile arkadaşının kalkıp adamın buyruğunu yerine getirmesi gerekiyor. Bu iki sahnedeki siluet, gece boyu Avukat'ın zihnine musallat oldu. Uykuya daldığı zamanlarda bile siluetin, uyuyan evlerin arasından daha bir sinsice süzüldüğünü ya da şehrin lambayla aydınlatılmış sokaklarının labirentinde, gitgide hızlanarak nihayetinde baş döndürücü bir süratle ilerleyip her köşede bir çocuğa çarptığını ve onu çığlıklar içinde yerde yatar halde bıraktığını görüyordu. Ne var ki siluetin tanınmasını sağlayacak bir yüzü yoktu. Rüyasında bile yüzü yoktu. Varsa da onu afallatıp gözlerinin önünde eriyip gidiyordu. İşte böylece Avukat'ın zihninde, gerçek Mr. Hyde'in yüzüne bakmaya yönelik son derece güçlü ve neredeyse ölçsüz bir merak uyandı ve hızla büyüdü. Onu bir kerecik olsun görebilse esrar perdesi aralanacak, hatta enine boyuna incelenen esrarengiz şey-

lerde âdet olduğu üzere, belki de tamamen kalkacaktı. Kim bilir, belki o zaman arkadaşının bu tuhaf tercihinde veya bağlılığında (artık ne şekilde adlandırırsanız), hatta vasiyetnamenin insanı ürperten maddelerinde bir sebep görecekti. En azından görmeye değer bir yüzdü bu: merhametten yoksun bir adamın yüzü; hiçbir şeyden etkilenmeyen Enfield'in zihninde kalıcı bir nefret uyandırmayı başarabilen bir yüz.

Mr. Utterson o andan itibaren dükkânlardan oluşan o arka sokaktaki kapıya musallat oldu. Sabahları çalışma saatlerinden önce, öğlenleri işin bol, vaktin kıt olduğu zamanlarda, akşamları sisler ardındaki ayın altında, her tür ışıktaki ve hem yalnızlık hem de kalabalık anlarında Avukat'ı malum mahallinde bulmak mümkündü.

“Eğer bu adam Mr. Hyde ise,” diye düşündü, “o zaman ben de Mr. Seek olurum.”¹

Sonunda sabrının mükâfatını aldı. Yağmursuz, güzel bir akşam vaktiydi. Hava buz gibi serin, sokaklar balo salonu kadar temizdi, hiçbir rüzgârla sarsılmayan lambalarsa düzenli bir gölge-ışık deseni oluşturuyordu. Saat onda, dükkânlardan kapandıktan sonra bu arka sokak iyice tenhalaştı ve Londra'nın dört bir yanından gelen kısık homurtuya rağmen hayli sessizleşti. Küçük sesler uzaklara taşınmaya, evlerden gelen sesler yolun her iki yakasında da net bir şekilde duyulmaya başlandı. Sokağa yaklaşanların konuşmaları ise kendileri görülmeden çok önce duyulur oldu. Mr. Utterson birkaç dakikadır malum mahallinde beklemekteydi ki tuhaf, hafif adımların yaklaşmakta olduğunu fark etti. Gece devriyeleri esnasında, tek bir kişiye ait ayak seslerinin henüz çok uzaktay-

1. Hyde ismi, İngilizcede “saklanmak” anlamına gelen *hide* sözcüğüyle eşeslidir. Dolayısıyla “Bay Saklan” sözü ima edilmiştir. Devamındaki Mr. Seek (Bay Ara) ifadesi de ona göndermedir. (Ç.N.)

ken bile kentin muazzam uğultu ve takırtularından aniden sıyrılıvermesine çoktan alışmıştı. Ancak şimdiye dek hiçbir ayak sesi dikkatini böylesine keskin ve net bir şekilde çekmemişti. Avukat, son derece güçlü ve batıl bir başarı önsezisiyle avlunun girişine doğru çekildi.

Adımlar hızla yaklaştı ve sokağın sonundan dönünce iyice sesli bir hal aldı. Avludan dışarıya doğru bakan Utterson, az sonra ne tür bir adamla karşı karşıya olduğunu görebildi. Ufak tefek, son derece sade giyimli biriydi bu; ama görünümü o mesafeden bile bakanda bir hoşnutsuzluk uyandırıyordu. Ne var ki adam, vakit kazanmak için yolun karşısına geçip doğruca kapıya yöneldi ve yaklaşırken tıpkı evine yaklaşmakta olan biri gibi cebinden bir anahtar çıkardı.

Mr. Utterson öne doğru çıkarak yanından geçmekte olan adamın omzuna dokundu. “Mr. Hyde’dı değil mi?”

Mr. Hyde hırlarcasına nefes alarak hemen geri çekildi, ama korkusu çabucak geçti ve Avukat’ın doğrudan yüzüne bakmasa da, serinkanlılıkla cevap verdi: “Evet, ismim o. Ne istiyorsunuz?”

“Anladığım kadarıyla içeri giriyorsunuz,” diye karşılık verdi Avukat, “ben Dr. Jekyll’ın eski bir dostuyum. Gaunt Caddesi’nden Mr. Utterson. İsmimi duymuş olmalısınız. Sizinle böyle münasip bir şekilde karşılaşınca, beni buyur edersiniz, diye düşündüm.”

“Dr. Jekyll’ı bulamayacaksınız ama kendisi evde değil,” dedi Mr. Hyde, anahtarını deliğe sokarak. Sonra aniden ama yine başını kaldırmadan, “Beni nasıl tanıdınız?” diye sordu.

“Rica etsem bana bir iyilik yapar mısınız?” dedi Mr. Utterson.

“Memnuniyetle,” diye karşılık verdi diğeri. “Ne yapabilirim?”

“Yüzünüzü görmeme izin verir misiniz?” dedi Avukat.

Dr. Jekyll ve Mr. Hyde ve Diğer Fantastik Öyküler, Stevenson'ın üç öyküsünü bir araya getiriyor. Yazarın gördüğü bir rüyadan esinlenerek kaleme aldığı "Dr. Jekyll ve Mr. Hyde", gotik edebiyatın köşe taşlarından biridir. Aynı bedende biri doktor diğeri piskopat bir katil olmak üzere iki farklı ruh taşıyan bir adamın hikâyesini anlatan öykü, psikiyatrinin temel konularından biri olan kişilik bölünmesini işler.

Bilime hizmet kisvesi altında, para ve iktidar hırsıyla sınır tanımayan genç cerrahları anlatan "Ceset Hırsızı" gerçek bir olaydan esinlenilerek yazılmıştır. "Olalla" ise aşk, gizem ve sömürü motiflerini incelikle bir arada örer.

Kötülüğün ve özyıkımın insanın doğasında var olduğuna inanan Stevenson'ın öyküleri, 19. yüzyılın baskıcı ortamında, bireyin mutluluğuna da sefaletine de kayıtsız kalan bir dönemin ürünleri olarak şekillenmiştir. Her açıdan köşeye sıkışmış insanın çaresizliğini yansıtan bu öyküler, bölünmüş benliklerin içsel belirsizliklerini estetik düzleme taşır.

#dünyaklasikleri #ingilizklasikleri #gotikedebiyat #piskopatkatil
#ikifarklıruh #özyıkım

Kapak resmi: Howard Pyle

